

ADAY ÖĞRETMENLERİN ÖRGÜTSEL ADANMA ODAKLARI**Cevat CELEP* - Tuncer BÜLBÜL** - Binali TUNÇ******Özet**

Bu araştırmanın amacı, ortaöğretim (Genel Lise) okullarındaki öğretmenlerin çalıştıkları okula, öğretmen arkadaşlarına, öğretmenlik mesleğine ve öğretim işlerine dayalı olarak örgütsel adanmışlıklarının saptanmasını içermektedir. Araştırmanın evrenini 1998-1999 öğretim yılı I. Döneminde Edirne ilinde göreve başlayan aday öğretmenler oluşturmaktadır. Bulgulara göre, aday öğretmenlerin öğretmenlik mesleğine ilişkin tutumları olumludur. Öğretmenlik mesleğine adanma ölçeğine verilen yanıtlardan; öğretmenlik mesleğinden gurur duydukları bu mesleğin seçimine ilişkin kararın doğruluğuna inandıkları ve öğretmenlik mesleğinin değerlerini diğer mesleklerden üstün gördüklerini belirtmişlerdir. Öğretim işlerine adanma ölçeğine verdikleri yanıtlara göre, öğrencilerin görüşlerine önem verdikleri, ders dışında öğrencilere zaman ayırdıkları ve işlerine sarıldıklarını ifade etmektedirler. Fakat ek ders yapma istekleri, derse zamanında girme sorumluluklarının ve dersten zevk alma derecelerinin düşük olduğu saptanmıştır. Okula adanma ölçeğine göre, okulda başka derse girme ve okulun geleceği ile ilgilenme istekleri düşük düzeydedir. Öğretmenlerin bulundukları okuldan memnun olmaları ve okulun çalışma şevki uyandırması ile ilgili yargılar olumludur. Çalışma grubuna adanma ölçeğine verilen yanıtlara göre, okul ortamındaki arkadaşlıkları önemsedikleri, çoğunlukla en iyi arkadaşlarının okulda olduğunu, fakat bunu okul dışına taşımadıklarını belirtmişlerdir. Ayrıca öğretmenler, öğretmen arkadaşlarından gurur duyduklarını ve insan ilişkilerinden mutlu olduklarını belirtmişlerdir.

Anahtar Kelime: Örgütsel Adanma, Adanma Odakları, Aday Öğretmen.

Abstracst**Prospective Teachers' Organizational Commitment**

The aim of this study is to determine the organizational commitment of the teachers working in the high schools (general high schools) towards the schools in which they work, their colleagues, professions and works. The study is in the firm of survey, the theoretical basis has been set up following the survey of the related writings. The survey has been applied to the teachers working in the general high schools so that the above mentioned commitment levels should be determined. The population of the study is the teachers beginning their professions in the first semester in Edirne in the education year of 1998-1999. According to the out comes of this study, the attitudes of student-teachers towards teaching profession is positive. By the answers given for the commitment scales of teaching profession; they are proud of teaching, they believe in their selection for the profession, they think that the values of teaching profession are greater than those of others. But, their continuity to profession and their attitudes towards the future of teaching profession are low. By the answer given for Commitment Scale to Teaching Issues, they give importance to the students' views, they spend time for the students out of the classes and enjoy their jobs. But their desires to extra work, to enter to the classes on time and to enjoy teaching for extra work are low. According to the commitment scale to school, the desires to take sub-courses and to deal with the future of the school are low. Their perception for their school and the desires created by the schools for them are positive. By the answers given for the Commitment Scale to Working Group, they think their friendship at school is important, they have their best friends at school, but they do not have any relations with those friends out of school.

Key Words: Organizational Commitment, Commitments' focus, Prospective teachers.

* Doç.Dr.; Trakya Üniversitesi Eğitim Fakültesi Eğitim Bilimleri Bölümü .

** Ar.Gör.; Trakya Üniversitesi Eğitim Fakültesi Eğitim Bilimleri Bölümü .

Problem

Bir toplumdaki en önemli toplumsal kurumlardan birisi de eğitim kurumudur. Eğitim kurumunun toplumdaki etki ve topluma yön verme derecesi, öncelikle eğitim örgütlerinin toplumsal beklentilere yönelik olarak sağlıklı işlemesine bağlıdır.

Bir örgütün etkililik derecesi, amacın toplumsal gereksinimlere yönelik, etkili örgütsel yapı, yeterli kaynak, bilimsel ve teknolojik gelişmelere dayanan tutarlı politikalar ve nitelikli işgücü ile sağlıklı çalışma koşullarını gerektirir. Bir örgütün en önemli girdisi insan ögesidir. Örgüt, etkililik için yapısal, fiziki ve ekonomik koşullara sahip olsa da sistemin işlemesinden sorumlu olan insana gerekli önem verilmez, gereksinimleri ve beklentileri dikkate alınmaz ise o sistemin verimli çalışması olanaklı olmayabilir.

İnsan girdisi, eğitim örgütlerinde daha da önem kazanmaktadır. Çünkü, diğer örgütlerde sistemin girdi-işlem-çıktı döngüsünün her hangi bir aşamasında insan ögesi yer alır. Hatta bu bazen otomasyona dayalı örgütlerde yok denecek kadar azdır. Oysa ki eğitim örgütlerinin girdi-işlem-çıktı döngüsünün her aşamasında insan ögesi söz konusudur. Girdisi öğrenci, işleyeni öğretmen çıktısı nitelikli işgücüdür. Ayrıca, öğrenciye kazandırılan şey de davranış değişikliğidir. Öyle ise eğitim örgütlerinde en önemli şey insan ve ürün olarak davranıştır.

Davranış; insanda gözlenilebilen, ölçülebilen bilinçli etkinliklerin tümüdür. Davranış değişikliği ve yeni davranış oluşturma, bireyin bu davranışı yapabilecek gelişim düzeyine sahip olması, bireyin istekli olması, uygun ortamın olması ile gerekli bilgi ve beceriyi edinmeyi gerektirir (Başaran, 1989). Bu bağlamda, öğrencilerde eğitim kurumunun amacına uygun davranış değişikliği oluşturma, öncelikle öğrenciyi bu davranış değişikliğine istekli kılacak uygun ortamı yaratma ve öngörülen bilgi ve beceriyi öğrencilere kazandırma gereğini ortaya koymaktadır. İşte bu aşamada, bu işi gerçekleştirmekle yükümlü olan öğretmenlerin bunları yapabilecek yeterliğe sahip olması ve bu etkinlikleri yapmaya güdüleyen koşulların varlığı önem kazanmaktadır.

Görevlerin etkili bir biçimde yapılma derecesi, çalışma ortamının niteliği ile ilişkilidir. Çalışma ortamı duygusu; örgütsel etkililik, çevre, iklim, örgütsel ideoloji, ekolojik alan, örgütsel bilgiye bağlı oluşmaktadır (Hoy, Tarter, Kottkamp, 1991). Çalışma ortamının özelliklerine bağlı olarak öğretmenlerin sahip oldukları çalışma ortamı duygusu, onların çalışma biçimlerini etkileyebilmektedir. Öğretmenlerin çalışma

ortamı duygularının dayanaklarını oluşturan etmenlerden birisi, öğretmenlerin çalışma ortamındaki nesnelere (meslek, iş, iş takımı, öğrenci, okul) karşı ilgi ve tutumlarıdır. Bu anlamda, öğretmenlerin bu nesnelere verdiği öneme ve bunlarla ilişkisinin niteliğine göre bir etkinlik göstermesi söz konusudur. İşte, işgörenin çalışma ortamındaki nesnelere karşı ilgisini belirten kavramlardan birisi de örgütsel adanmışlıktır. Örgütsel adanmışlık, işgörenin çalıştığı örgütün amaç ve değerlerini benimsemesi, gerçekleştirilmesi için beklenilenin ötesinde çaba göstermesi ve örgütte kalmayı sürdürme eğilimi oluşturmaktadır.

Eğitim örgütlerinin etkililik derecesi birçok öğeye dayalı olmakla birlikte bunların en önemlilerinden birisi, öğretme ve öğrenme sürecinde yer alan yönetici, öğretmen ve öğrenci etkileşimidir. Bu etkileşimde yönlendirici olan okul düzeyinde yönetici, sınıf düzeyinde öğretmendir. Bu bağlamda, öğretmenin kendisini okula, öğrencilerine, öğretim etkinliklerine, mesleğine ve iş arkadaşlarına adanması; diğer bir anlatımla öğretmenin bu grupların veya nesnelerin normatif beklentilerini ve formallığı aşan davranış göstermesi, okulun etkililiğine olumlu yönde etki edebilmektedir.

Bir meslekte veya mesleğe yüreklendirmede örgütün sağladığı dışsal ödüller (ücret, ünvan, makam, v.b.) ile çalışma ortamından elde edilen içsel ödüller önemlilik göstermektedir. Bu bağlamda, diğer mesleklere göre öğretmenlik mesleğinde içsel ödüllendirme önem taşımaktadır. Öğretmenler için en önemli içsel ödül kaynakları, okul, meslek, iş takımı ve öğrencilerin kendisi ile amaç ve değerleridir. Öğretmenlerin içsel ödül sağladığı bu öğeler, diğer örgütteki içsel ödül öğelerinden farklılık göstermektedir. Daha doğrusu, öğretmenlik mesleği, içsel ödülü artırmaya ve zenginleştirmeye daha elverişlidir. Bu, eğitim örgütlerinin aynı eğitimden geçmiş işgörene sahip olması, doğrudan veya dolaylı olarak insanla ilgili bir hizmet olması ve eğitim örgütünün katı olmayan bir örgütlenmeyi gerektirmesi (Kaya, 1991) gibi özelliklerinden kaynaklanmaktadır.

Ülkemizdeki öğretmenlerin, örgütlerden elde ettikleri dışsal ödül kaynaklarının (ücret, makam, yan ödeme v.s.) doyum sağlayıcı düzeyde olduğunu söylemek güçtür. En azından asgari yaşam koşullarını sağlayacak düzeyde olmadığı ileri sürülebilir. Diğer taraftan, öğretmenlik mesleğinin özelliğinden dolayı, öğretmenlerin örgüt içi statü yükselmeleri, diğer mesleklere göre yok denecek kadar azdır. Bu bağlamda, öğretmenlik mesleğinde içsel ödül, dışsal ödülünden daha önem taşımaktadır. Ancak bu, dışsal

ödüllere sahip olmak, ücretin, asgari yaşam standardını sağlamaktan uzak ve öğretmenlerin, günümüzde olduğu gibi, ikinci iş yapmalarını gerektirecek düzeyde olmasına haklılık kazandırmaz. Çünkü, bir mesleğin toplumdaki saygınlığını belirleyen etmenlerden birisi ekonomik getirisidir. Diğer taraftan, toplumu etkileme gücü ve önemlilik derecesi de saygınlığını artıran etmenlerdendir. Öğretmenlik mesleği, toplumdaki saygınlığını yitirdiğinde toplumun geleceği tehlikeye girer. Çünkü, meslekte niteliğin düşmesine neden olabilir.

Öğretmenlerin örgütsel adanmışlık düzeyi, okuldaki öğretmenlerarası etkileşime, öğretmen-öğrenci iletişimine, işlerin niteliğine ve öğretmenlerin mesleklerini algılama derecelerine bağlı görünmektedir. Ayrıca, öğretmenlerin, adanmışlıklarının nasıl sağlanacağı önemli bir sorun olarak varlığını sürdürmektedir. Düşük adanmışlık düzeyi, öğretmenlerin düşük iş başarıları göstermesi ile okuldan ayrılmasına neden olabileceği gibi, okul verimliliğini etkileyebilen sorunlar arasında yer almaktadır. Düşük adanmışlık gösteren öğretmenler, çalışma ortamında engelleyici davranış gösterdiği gibi, okulun öğretim amacından sapmasına da neden olabilmektedir. Sınıf ortamında, öğretmenin öğrenciyi okul amacı dışında davranış geliştirmeye yönelmesi ve bu doğrultuda çaba göstermesi söz konusu olabilir. Bu tür olumsuz davranışları zamanında kontrol etmek veya farkına varmak olanaklı olmayabilir. Çünkü, bu, eğitimde ürünün objektif olarak değerlendirmenin güçlüğünden kaynaklanmaktadır. Öğrencideki davranış değişikliğinin sonuçları, ancak uzun yıllar sonra gerçek anlamda anlaşılabilir. Eğitim süreci uzun zamana yayıldığından, öğretmenin olumsuz tutum ve davranışlarından kaynaklanan öğrencideki davranışsal ürünleri anında gözlemek olası değildir.

Amaç

Bu araştırmanın amacı, ortaöğretim okullarındaki (genel lise) öğretmenlerin çalıştıkları okula, öğretmen arkadaşlarına, öğretmenlik mesleğine ve öğretim işlerine dayalı olarak örgütsel adanmışlıklarının saptanmasını içermektedir.

Yöntem

Araştırma Modeli

Araştırma tarama modelindedir. Aday öğretmenlerin örgütsel adanmışlık tutumlarının okula adanma, çalışma grubuna adanma, öğretim işlerine adanma ve öğretmenlik mesleğine adanma boyutlarında saptanması için, genel liselerdeki öğretmenlere anket uygulanmıştır.

Evren ve Örneklem

Araştırmanın çalışma evrenini 1998-1999 öğretim yılı I. Döneminde Edirne İlinde göreve başlayan aday öğretmenlerdir. Örneklem, evrende yer alan 65 aday öğretmenin hepsi alınmış olup, anketlerden bazılarının yanlış ve eksik doldurulmasından dolayı 57 anket değerlendirmeye alınmıştır.

Veriler ve Toplanması

Araştırma konusunda yayınlanmış Türkçe alanyazın bulunamadığı için, kuramsal temeli yabancı kaynaklı alanyazınlar oluşturmaktadır. Veri toplama aracı olarak anket kullanılmıştır.

Ölçek Geliştirme

Eğitim örgütlerinin örgütsel adanmışlığının saptanmasına ilişkin anket 4 boyuttan oluşmaktadır. Bu nedenle her boyuta ilişkin ölçekler ayrı ayrı geliştirilmiştir.

Okula Adanma; öğretmenlerin okulun amaç ve değerlerini benimsemesi ve bunların gerçekleşmesi için fazla çaba göstermesi ile okulda kalma isteğini sürdürmesi olarak tanımlanmaktadır. Ölçek 14 maddeden oluşturulmuş; ancak madde analizi sonucu 5 madde elenerek 9 madde okula adanma ölçeğini oluşturmuştur. Olumsuz yargıyı içeren iki madde ters yönde puanlanmıştır.

Öğretmenlik Mesleğine Adanma; öğretmenin mesleğine yönelik tutumları olarak tanımlanmaktadır. Bu kavramsal yaklaşımlara dayalı olarak öğretmenlik mesleğine adanma ölçeği için 12 madde oluşturulmuştur. Ancak, madde analizi sonucu 6 madde elenmiştir.

Öğretim İşlerine Adanma; öğretim işinin (derslerin) öğretmenin günlük yaşantısındaki zihinsel ve psikolojik meşguliyet derecesine ilişkin öğretmenin işe yönelik tutumlarıdır. Ölçek 7 maddeden oluşturulmuştur.

Çalışma Grubuna Adanma; bireyin örgüt içindeki diğer işgörenlerle özdeşleşme ve bağlılık duygusu olarak tanımlanmaktadır (Randall, Cote, 1991). Bu açıdan öğretmenlerin okuldaki diğer öğretmenlere adanması, öğretmenler arasındaki özdeşleşme ve bağlılık duygusu ile birlikteliklerinin yoğunluğuna dayanmaktadır.

Çalışma Grubuna Adanma Ölçeği (GAÖ), Sheldon'un (1971) çalışma grubu bağlılığı -work group attachment- ölçeğine dayalı olarak geliştirilen 6 maddeden oluşturulmuştur.

Eğitim örgütlerinde öğretmenlerin örgütsel adanmışlığını ölçmek için geliştirilen ve 4 boyuttan oluşan eğitim örgütlerinin örgütsel adanmışlık ölçeği toplam 28 maddeden oluşmaktadır.

Eğitim Örgütlerinde Öğretmenlerin Örgütsel Adanmışlığı Ölçeğinin (ÖAÖ) öncelikle

tek boyutlu faktör analizi yapılmıştır. Faktör analizinde faktör yükü .30'un üzerinde olan maddelerin yorumlanabilir nitelikte olmasından dolayı (Cohen, Lawrence, 1989: 369), .30'un üzerinde faktör yükü olan maddeler seçilmiştir. Bu analiz sonucu 28 maddenin tek bir faktör üzerinde yığılma gösterdiği gözlenmiştir.

Tablo 1
Eğitim Örgütlerinde Öğretmenlerin Örgütsel Adanmışlığı Ölçeğindeki
28 Maddenin 4 Faktörün Varimaks Çözümü
Faktör Analizi Sonuçları

Öğretmenlik Mesleğine Adanma (F1) Cronbach Alfa Güvenirlik Katsayısı: .88	
9. Öğretmenlik mesleğini seçme kararını, yaşamında en olumlu karar olarak değerlendirme	.68
33. Öğretmenlikten gurur duyma	.82
34. Öğretmenlik mesleğinin değerlerini diğer mesleki değerlerden üstün görme	.80
48. Öğretmenlik mesleğinin çalışma hayatı için ideal meslek olarak algılama	.66
24. Öğretmenlik mesleği benim için önemlidir.	.78
14. Öğretmenlik mesleğinin geleceği beni gerçekten ilgilendirmekte	.56
43. Öğretmenlik mesleğinde tanınma isteği	.82
58. Ekonomik gereklilik olmasa da öğretmenliğe devam etme isteği	.35
54. Yeni bir meslek seçseydim öğretmenlik mesleğini seçmezdim*	.64
19. Özel yaşamındaki ilişkilerimde öğretmenlik mesleğine ters düşen davranışları göstermekten kaçınma	.34
Öğretim İşlerine Adanma (F2) Cronbach Alfa Güvenirlik Katsayısı: .67	
27. Ders dışında ders konusunda öğrencilere zaman ayırma	.66
35. Ek ders yapma fırsatı arama	.36
52. Derse zamanında girme sorumluluğu	.32
15. İşe dört elle sarılma	.66
22. Öğrencinin aile yaşantısı hakkında bilgi edinme	.51
17. Başarısız öğrenci için fazla çaba gösterme	.67
50. Öğrencilerimle ilişkilerim sıcak ve cana yakın	.54
41. Öğrencilerimin görüş ve önerileri önemlidir.	.64
10. Ders yapmaktan zevk alma	.43
12. Benim için öğrencilerim önemlidir.	.36
Okula Adanma (F3) Cronbach Alfa Güvenirlik Katsayısı: .68	
18. Alanla ilgili ders olmasa da okulda kalmak için başka derse girme isteğinde olma	.43
28. Okuldan gurur duyma	.67
62. Bu okulda gerçekten hiç çalışmamış olmayı isterdim	.68
38. Okulun çalışma şevki uyandırması	.66
29. Başka okulda çalışma şansına sahip olduğu halde, bu okulda çalışmaktan hoşlanma	.53
60. Okulun geleceği ile ilgilenme	.52
61. Okulun en iyi okul olduğu duygusu	.77
Çalışma Grubuna Adanma (F4) Cronbach Alfa Güvenirlik Katsayısı: .85	
36. Ders aralarında okuldaki diğer öğretmenlerle birlikte olmaktan hoşlanma	.65
40. Öğretmen arkadaşlarından gurur duyma	.77
23. Bu okuldaki insanlarsa ilişkiden mutluyum	.74
49. Okuldaki diğer öğretmen tarafından yakın dost olarak görülme algısına sahip olma	.73
11. Yaşamındaki en iyi arkadaşlarının okuldaki diğer öğretmenler olması	.68
16. Öğretmenlerle okul dışında da ilişkiyi sürdürme	.46
21. Kendini okuldaki diğer öğretmenlerin yakın dostu olarak görme	.82

(**) Ters yönde puanlanmıştır.

BULGULAR VE YORUM

Araştırma sonucu elde edilen bulgular, okula adanma, öğretim işlerine adanma, mesleğe adanma ve çalışma grubuna adanma başlığı altında ele alınmıştır.

Okula Adanma

Araştırmaya katılan aday öğretmenler okula adanma sorularına verdikleri yanıtların en yüksek yüzde oranları ve aritmetik ortalamaları dikkate alındığında; çoğu zaman ve her zaman olarak alanla ilgili ders olamasa da okulda kalmak için başka derse girme isteğinde olma ve okuldan gurur duymaktadırlar. Katılımcıların yaklaşık yarısı başka okulda çalışma şansına sahip olduğu halde bulunduğu okulda çalışmaktan hoşnut olduklarını belirtmişlerdir. Ara sıra ve çoğu zaman okulun çalışma şevki uyandırdığını ve okulun geleceği ile ilgilendiklerini belirtmişlerdir. Kendi okullarından daha iyi imkanlara sahip okulların bulunduğunu belirtmişler fakat; ters yönde puanlanmış olan 'Bu Okulda Çalışmamayı İsterdim' sorusuna % 54.4 oranında Hiçbir zaman yanıtını vermiştir.

Öğretim İşlerine Adanma

Öğretim işlerine adanma sorularına verdikleri yanıtlar; katılımcıların tamamına yakın kısmı 'çoğu zaman' ve 'her zaman' ders yapmaktan zevk aldıklarını, kendileri için öğrencilerinin önemli olduğunu, işe dört elle sarıldıklarını başarısız öğrenci için fazla çaba gösterdiklerini ders dışında ders konusunda öğrencilere zaman ayırdıklarını belirtmişlerdir. 'arasıra, çoğu zaman ve her zaman' ek ders yapma fırsatı aradıklarını, öğrenci görüş ve önerilerini önemli saydıklarını, öğrencileri ile sıcak ve cana yakın ilişki kurdukları, öğrencinin aile yaşantısı hakkında bilgi edindiklerini ve derse zamanında girme sorumluluğu taşıdıklarını belirtmişlerdir.

Öğretmenlik Mesleğine Adanma

Öğretmenlik Mesleğine Adanma sorularına verilen yanıtlar; katılımcıların tamamına yakın kısmı 'arasıra, çoğu zaman ve her zaman' öğretmenlik mesleğini seçme kararını yaşamında en olumlu karar olarak değerlendirdiklerini, öğretmenlik mesleğinden gurur duydıklarını, öğretmenlik mesleği değerlerini diğer mesleki değerlerden üstün gördüklerini, öğretmenlik mesleğini çalışma hayatı için ideal meslek olarak algıladıklarını, öğretmenlik mesleğinin kendileri için önemli olduğunu, öğretmenlik mesleğinde tanınma isteğinde olduklarını, ekonomik gereklilik olamasa da öğretmenliğe devam etme isteğinde olduklarını ve özel yaşantılarındaki ilişkilerinde

öğretmenlik mesleğine ters düşen davranışları göstermekten kaçındıklarını belirtmişlerdir. Yine büyük çoğunluk ters yönde puanlanmış olan 'Yeni Bir Meslek Seçseydim Öğretmenlik Mesleğini Seçmezdim' sorusuna hiçbir zaman yanıtını vererek olumlu yargılarını belirtmişlerdir.

Çalışma Grubuna Adanma

Çalışma grubuna adanma sorularına verilen yanıtlar; 'arasıra, çoğu zaman ve her zaman' ders aralarında okuldaki diğer öğretmenlerle birlikte olmaktan hoşlandıklarını, büyük çoğunluğun öğretmen arkadaşlarından gurur duydıklarını belirtmişlerdir. Çok az ve çoğu zaman, okuldaki insanlar arası ilişkiden mutlu olduklarını, çok az, ara sıra ve çoğu zaman okuldaki diğer öğretmenler tarafından yakın dost olarak görülme algısına sahip olduklarını belirtmişlerdir. Hiçbir zaman ve arasıra yaşamındaki en iyi arkadaşlarının okuldaki diğer öğretmenler olduğunu, hiçbir zaman, ara sıra ve çoğu zaman öğretmenlerle okul dışında da ilişkiyi sürdürdüklerini, hiçbir zaman, arasıra ve çoğu zaman kendini okuldaki diğer öğretmenlerin yakın dostu olarak gördüklerini belirtmişlerdir.

Ölçekler arasındaki korelasyon testinde, Aday öğretmenlerin öğretmenlik mesleğine adanma (F1) ile öğretim işlerine adanmaları (F2) arasında doğrusal bir ilişkinin olduğu anlaşılmaktadır. 'Öğretmenlik Mesleğine Adanma Ölçeğinde (F1); öğretmenlik mesleğini seçme kararı, meslek ile ilgili olumlu yargıları ile öğretim işlerine adanma ölçeğindeki ders ve öğrencilerle ilgili tutumları arasında doğrusal ilişki vardır.

Tablo 2

Eğitim Örgütlerine Adanma Ölçeği Alt Boyutlarının Faktörlerarası Korelasyonu

Faktörler	F1	F2	F3	F4
Öğretmenlik Mesleğine Adanma (F1)	1			
Öğretim İşlerine Adanma (F2))	.18	1		
Okula Adanma (F3)	.32*	.29*	1	
Çalışma Grubuna Adanma (F4)	.37**	.05	.24	1
* .05 çift yönlü ilişki var (Pearson)				
** .01 çift yönlü ilişki var (Pearson)				

Öğretmenlik mesleğine adanma (F1) ile okula adanma (F3) arasında doğrusal bir ilişki vardır. Öğretmenlik Mesleğine Adanma Ölçeğindeki öğretmenlik mesleğiyle ilgili olumlu yargılar ile okula adanma ölçeğindeki bulunulan okula ilişkin olumlu ilişkiler birbiriyle aynı yönde ilişkilidir.

Öğretmenlik mesleğine adanma (F1) ile çalışma grubuna adanma (F4) arasında doğrusal bir ilişki vardır. Öğretmenlik mesleğine adanma ölçeğindeki yargılar ile çalışma grubuna adanma

ölçeğindeki yargılar birbiriyle etkileşim içindedir. öğretmenlik mesleğine ilişkin olumlu yargılara sahip olanlar çalışma grubuna karşı da olumlu yargılara sahiptirler. Öğretim işlerine adanma (F3) ile okula adanma arasında doğrusal bir ilişki vardır. Öğretim işlerine adanma ölçeğindeki yargılar ile okula adanma ölçeğindeki yargılar ilişkisi halindedir. Öğretim işlerine adanma (F3) ölçeğindeki yargılar ile çalışma grubuna adanma (F4) ölçeğindeki yargılar arasında düşük doğrusal bir ilişki bulunmuştur. Okula adanma (F3) ölçeğindeki yargılar ile çalışma grubuna adanma (F4) ölçeğindeki yargılar arasında doğrusal bir ilişki vardır

SONUÇ

Bu çalışmada elde edilen bulgular doğrultusunda; aday öğretmenlerin, mesleki kararlarının doğruluğuna inandıkları, meslekten gurur duydukları, mesleklerini önemsedikleri, geleceği ile ilgilendikleri ve meslekte tanınma isteğinde oldukları söylenebilir. Çoğu öğretmen meslekte varolan birçok zorluk ve sıkıntılara karşın, idealist olarak mesleği sürdürme inancını korumaktadır. Genelde öğretmenlerin bulundukları okulu benimsedikleri, okul ile ilgili olumlu yargılara sahip oldukları, derse girmekten ve öğrenciler ile ders içi ve ders dışı ilişki kurmaktan hoşlandıkları saptanmıştır. Yine çalışmaya katılanların çoğunlukla birlikte çalıştıkları öğretmen arkadaşlarını benimsedikleri

ve yakın ilişkiler kuma kararında oldukları saptanmıştır.

KAYNAKÇA

- Başaran. İ.E. (1991). *Eğitime Giriş*, Ankara.
- Celep, Cevat. (1998). "Eğitim Örgütlerinde Öğretmenlerin Örgütsel Adanmışlığı", *Eğitim ve Bilim Dergisi*, Cilt:22; Sayı: 108 s: 56-62, Ankara.
- Cohen, L., M. Lawrence. (1989). *Manion Research Method in Education*, New York. Routledge.
- Hoy. W.K., C.J. Tarter, R.B. Kottkamp. (1991). *Open Schools, Healthy Schools*, Newbury Park: Sage praduction.
- Kaya, Y.K., (1991). *Eğitim Yönetimi*, Ankara: Gül Yayınevi.
- Randall, D M., Joseph A. Cote, (1991). "Interrelationships of Work Commitment Constructs", *Work And Occupations*, Vol: 18, No: 2, May 1991, s: 194-211.
- Sheldon, M.E. (1971). "Investments and involvements as mechanisms producting commitment to the organization". *Administrative Sciences Quarterly*, Vol: 16, s: 143- 150.

Ekler

Ek Tablo 1

Aday Öğretmenlerin Okula Adanma Sorularına Verdikleri Yanıtlar

Sorular	Hiçbir Zaman (1)		Çok Az (2)		Arasıra (3)		Çoğu Zaman (4)		Her Zaman (5)		AO	ss	v
	f	%	f	%	f	%	f	%	f	%			
18. Alanla ilgili ders olmasa da okulda kalmak için başka derse girme isteğinde olma	26	15.6	5	8.8	8	14	5	8.8	13	22.8	2.54	1.66	2.75
28. Okuldan gurur duyma	6	10.5	4	7	9	15.8	17	29.8	21	36.8	3.75	1.31	1.72
29. Başka okulda çalışma şansına sahip olduğu halde, bu okulda çalışmaktan hoşlanma	5	8.8	3	5.3	11	19.3	9	15.8	29	50.9	3.95	1.32	1.73
38. Okulun çalışma şevki uyandırması	9	15.8	8	14	14	24.6	17	29.8	9	15.8	3.16	1.31	1.71
60. Okulun geleceği ile ilgilenme	4	7	8	14	16	28.1	8	14	21	36.8	3.60	1.31	1.71
61. Okulun en iyi okul olduğu duygusu	18	31.6	8	14	8	14	11	19.3	12	21.1	2.84	1.57	2.46
62. Bu okulda gerçekten hiç çalışmamış olmayı istedim	31	54.4	5	8.8	17	29.8	3	5.3	1	1.8	4.09	1.11	1.22

Ek Tablo 2

Aday Öğretmenlerin Öğretim İşlerine Adanma Sorularına Verdikleri Yanıtlar

Sorular	Hiçbir Zaman (1)		Çok Az (2)		Arasıra (3)		Çoğu Zaman (4)		Her Zaman (5)		AO	ss	v
	f	%	f	%	f	%	f	%	f	%			
10. Ders yapmaktan zevk alma							8	14	49	86	4.86	.35	1.12
12. Benim için öğrencilerim önemlidir.							8	14	49	86	4.86	.35	1.12
15. İşe dört elle sarılma							15	26.3	42	73.7	4.74	.44	1.20
17. Başarısız öğrenci için fazla çaba gösterme					1	1.8	22	38.6	34	59.6	4.58	.53	1.28
22. Öğrencinin aile yaşantısı hakkında bilgi edinme	4	7	2	3.5	18	31.6	22	38.6	11	19.3	3.60	1.07	1.14
27. Ders dışında ders konusunda öğrencilere zaman ayırma	1	1.8			10	17.5	19	33.3	27	47.4	4.25	.87	.76
35. Ek ders yapma fırsatı arama	4	7	2	3.5	15	26.3	17	29.8	19	33.3	3.79	1.16	1.35
41. Öğrencilerimin görüş ve önerileri önemlidir.					6	10.5	13	22.8	38	66.7	4.56	.68	.46
50. Öğrencilerimle ilişkilerim sıcak ve cana yakın					5	8.8	16	28.1	36	63.2	4.54	.66	.43
52. Derse zamanında girme sorumluluğu	7	12.3	4	7	6	10.5	20	35.1	20	35.1	3.74	1.34	1.80

Ek Tablo 3

Aday Öğretmenlerin Öğretmenlik Mesleğine Adanma Sorularına Verdikleri Yanıtlar

Sorular	Hiçbir Zaman (1)		Çok Az (2)		Arasıra (3)		Çoğu Zaman (4)		Her Zaman (5)		AO	ss	v
	f	%	f	%	f	%	f	%	f	%			
9. Öğretmenlik mesleğini seçme kararını, yaşamında en olumlu karar olarak değerlendirme	3	5.3	5	8.8	12	21.1	17	29.8	20	35.1	3.81	1.17	1.37
33. Öğretmenlikten gurur duyma	2	3.5	2	3.5	3	5.3	15	26.3	35	64.4	4.3.9	1.00	.99
34. Öğretmenlik mesleğinin değerlerini diğer mesleki değerlerden üstün görme	3	5.3			8	14	16	28.1	30	52.6	4.23	1.05	1.11
48. Öğretmenlik mesleğinin çalışma hayatı için ideal meslek olarak algılama	3	5.3	4	7	12	21.1	20	35.1	18	31.6	3.81	1.13	1.27
24. Öğretmenlik mesleği benim için önemlidir.	3	5.3			3	5.3	10	17.5	41	71.6	4.51	1.00	1.00
14. Öğretmenlik mesleğinin geleceği beni gerçekten ilgilendirmekte	2	3.5	1	1.8	6	10.5	9	15.8	39	68.4	4.44	1.00	1.00
43. Öğretmenlik mesleğinde tanınma isteği	3	5.3			4	7	7	12.3	43	75.4	4.53	1.02	1.04
58. Ekonomik gereklilik olmasa da öğretmenliğe devam etme isteği	4	7	6	10.5	8	14	10	28.1	28	40.4	3.84	1.26	1.60
54. Yeni bir meslek seçseydim öğretmenlik mesleğini seçmezdim*	28	49.1	5	8.8	15	26.3	4	7	5	8.8	3.82	1.35	1.83
19. Özel yaşamındaki ilişkilerimde öğretmenlik mesleğine ters düşen davranışları göstermekten kaçınma	1	1.8			3	5.3	10	17.5	41	71.6	4.51	.76	.58

Ek Tablo 4
Aday Öğretmenlerin Çalışma Grubuna Adanma Sorularına Verdikleri Yanıtlar

Sorular	Hiçbir Zaman (1)		Çok Az (2)		Arasıra (3)		Çoğu Zaman (4)		Her Zaman (5)		AO	ss	v
	f	%	f	%	f	%	f	%	f	%			
36. Ders aralarında okuldaki diğer öğretmenlerle birlikte olmaktan hoşlanma	3	5.3	3	5.3	17	29.8	18	31.6	16	28.1	3.72	1.10	1.21
40. Öğretmen arkadaşlarından gurur duyma	6	10.5	6	10.5	18	31.6	15	26.3	12	21	3.37	12.3	1.52
23. Bu okuldaki insanlararası ilişkiden mutluym	10	17.5	11	19.3	10	17.5	21	36.8	5	8.8	3.00	1.28	1.64
49. Okuldaki diğer öğretmen tarafından yakın dost olarak görülme algısına sahip olma	4	7	11	19.3	20	35.1	18	31.6	4	7	3.12	1.04	1.07
11. Yaşamındaki en iyi arkadaşlarının okuldaki diğer öğretmenler olması	15	26.3	10	17.5	23	40.4	8	14	1	1.8	2.47	1.09	1.18
16. Öğretmenlerle okul dışında da ilişkiyi sürdürme	17	29.8	4	7	18	1.6	11	19.3	7	12.3	2.77	1.39	1.93
21. Kendini okuldaki diğer öğretmenlerin yakın dostu olarak görme	13	22.8	10	17.5	18	31.6	13	22.8	3	5.3	2.70	1.21	1.46

ÜNİVERSİTE ÖĞRENCİLERİNDE SALDIRGANLIK, BENLİK SAYGISI VE DENETİM ODAĞI İLİŞKİSİ*

Adnan KULAKSIZOĞLU**

O.Tolga ARICAK***

Özet

Bu çalışmada Trakya Üniversitesi'nin çeşitli bölümlerinde öğrenim gören öğrencilerin farklı değişkenlerle birlikte, saldırganlık, benlik saygısı ve denetim odakları arasındaki ilişki araştırılmak istenmiştir. Araştırmanın örneklemini 550 öğrenci oluşturmaktadır. Araştırmada uygulamaya katılan öğrencilerin bir ihtiyaç olarak saldırganlık düzeylerini tespit etmek amacıyla Sıfat Tarama Listesi; Benlik Saygısı düzeylerini tespit etmek amacıyla Rosenberg Benlik Saygısı Ölçeği ve Denetim Odağının yönünü tespit etmek amacıyla Rotter'in Denetim Odağı Ölçeği kullanılmıştır. Analiz sonucunda elde edilen bulgular, kuramsal bilgilere dayandırılarak yorumlanmış ve bu doğrultuda önerilerde bulunulmuştur.

Anahtar Sözcükler: Saldırganlık, Benlik Saygısı, Denetim Odağı.

Abstract

The Relations Among Aggression, Self-Esteem and Locus of Control in the University Students

In the present study, the relations among the variables such as aggression, self-esteem and locus of control were investigated among the students in different departments of Trakya University. The sample was randomly selected from the classes of these departments. The sum of the subjects was 550 students. In the study, Adjective Check List (for aggression level); Rosenberg Self-Esteem Scale and Rotter's Locus of Control Scale were used. The results were interpreted and suggestions were provided accordingly.

Key Words: Aggression, Self-Esteem, Locus Of Control.

* M.Ü. Sosyal Bilimler Enstitüsü'nde 1995 yılında tamamlanan master tezinin bir kısmının özetidir. Bu makale IV. Ulusal PDR Kongresi'nde (1-3 Eylül 1997 Ankara) bildiri olarak sunulmuştur.

** Prof.Dr.; Marmara Üniversitesi Atatürk Eğitim Fakültesi Eğitim Bilimleri Bölümü.

*** Ar.Gör.; Trakya Üniversitesi Eğitim Fakültesi Eğitim Bilimleri Bölümü.